

reportatge

L'OJE, joventut i doctrina

Acabada la Guerra Civil, l'Estat espanyol s'interessa per la joventut. Es tracta de crear una infraestructura potent a l'hora d'alliçonar les noves generacions perquè facin perdurar la dictadura franquista i el nacionalcatolicisme. El poder que s'imposa després de la guerra anulla drets civils, culturals i humans. L'exercici d'aquest poder comporta repressió, venjança i submissió. Enmig de tot hi ha la mainada i la joventut. Uns nens als quals s'ha d'instruir a partir de les «virtuts» dels guanyadors.

Text > **JORDI ARBONÈS, NIF**

>> *Campaments Ultònia l'agost del 1969. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. NARCÍS SANS PRAT.)*

>> Un campament a Calella de Palafrugell. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. MARTÍ MASSAFONT COSTALS.)

El règim feixista de Franco desplega en la postguerra una maquinària impressionant per manipular la joventut. El Frente de Juventudes es crea el desembre de 1940. Aleshores, l'Estat li delega l'educació política, física i esportiva dels nens i dels joves, i també la formació de la llar per a les nenes, el funcionament dels campaments, les colònies i l'organització dels albergs.

És un moviment nacionalsindicalista que busca a l'aire lliure l'expansió física i psíquica de la personalitat i dur a terme activitats col·lectives sota la tutela catòlica. «Els joves són subjecte i fi, no mers objectes», proclamen. La responsabilitat és dels adults i dels comandaments. Es tracta de formar una societat lliure i de justícia social apartada de conceptes «tòxics» com els drets polítics i socials. Menystenen la societat de consum i la pluralitat política.

Alguns membres del Frente de Juventudes (*flechas* i *flechas azules*) es relacionen amb moviments juvenils feixistes europeus; el 1937 tenen contacte amb campaments italians de la

Gioventù Italiana del Littorio, i el 1938 alternen i fan intercanvis als anomenats «camps de treball» amb les joventuts de l'Alemanya nazi (Hitlerjugend) i de la Itàlia feixista.

L'Organització de Juventudes Espanyolas (OJE)

No es pot entendre la creació de l'OJE sense tenir en compte la derrota del feixisme a Europa l'any 1945. Llavors el franquisme inicia una reconversió a partir de la qual el falangisme es blanqueja i a l'Estat espanyol es comença a mostrar la dictadura de Franco, sobretot pel que fa al consum interior, com un estat neutral que no ha tingut res a veure ni amb Hitler ni amb Mussolini. Els historiadors del règim revisionen la història.

A partir d'un moment, la Falange, el seu aparat paramilitar, va desaparèixer i a partir del 18 de juliol del

1960 sorgeix l'OJE (Organización de Juventudes Españolas). Un món que es presenta sa i alliberador, i que amaga una de les pitjors sevícies humanes: manipular extremament la joventut. Una joventut que viu una època de precarietat econòmica. L'Estat ofereix diversió i moral nacionalcatòlica. El poder intenta esvaïr l'horror que ha desencadenat durant la guerra i la posterior repressió. No mostra generositat amb els vençuts, sinó que, gràcies a l'ús i l'abús de la mainada, procura convertir una nova generació, a través de pràctiques paramilitars, la severitat catòlica i el contacte amb la natura, en una altra fornada d'adeptes al règim.

Gràcies a l'ús i l'abús de la mainada, el poder procura convertir una nova generació en una altra fornada d'adeptes al règim

El dictador creu que el seu poder, després d'haver pactat amb els Estats Units (1953), el

Concordat amb el Vaticà (1953) i l'entrada a l'ONU (1955) ha de durar per sempre més.

>> En primer terme, un capellà allibera uns nens en un campament a Calella de Palafrugell. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. MARTÍ MASSAFONT COSTALS.)

A les comarques gironines l'OJE s'instal·la arreu, amb més o menys influència segons la població. Als pobles petits, allà on hi havia hagut ateneus republicans es continuen fent activitats i són llocs de trobada. L'objectiu de l'OJE, però, és ambiciós. A cada poble hi ha falangistes, polítics i capellans que se signifiquen i es decanten a favor de l'ordre i la llei de la *cruzada española*. És una societat militaritzada. El *caudillo* ho és *por la gracia de Dios*. La mentalitat retrògrada de l'Exèrcit i l'Església s'imposa en la societat durant dècades i, de rebot, en la joventut. Autarquia sentimental i econòmica. Molts pares joves porten els fills a l'OJE perquè això implica fer campaments, aprendre a ser obedients i, al capdavall, a assumir una dinàmica educativa que els apropa al que, de més grans, s'hauran d'enfrontar: el servei militar per als homes i la

Sección Femenina per a les dones. Tot plegat, per defensar a ultrança la «sagrada» unitat d'Espanya.

Les nenes i les dones

El feixisme implanta també la Sección Femenina. L'ideari era el de Pilar Primo de Ribera, líder de la Falange: «A las camaradas de las Secciones Femeninas hay que formarlas y enseñarles nuestra doctrina sin apartarlas para nada de la misión colosal, que, como mujeres, tienen en la vida. El verdadero deber de las mujeres con la Patria consiste en formar familias con una

base exacta de austeridad y alegría donde se fomenta todo lo tradicional [...]. Lo que no haremos es ponerlas en competencia con ellos —los hombres— porque jamás llegarán a igualarlos y, en cambio, pierden toda la elegancia y toda la gracia indispensables para la convivencia».

A les nenes, doncs, se les educa a part dels nens, a l'escola nacional i als campaments. Han vingut al món per aprendre *sus labores* i a procrear. La formació és nacionalista, religiosa i encaminada a portar endavant la llar familiar, qüestions que s'ensenyen a

A les nenes se les educa a part dels nens, a l'escola nacional i als campaments. Han vingut al món per aprendre *sus labores* i a procrear

>> Festa del Dos de Maig a Girona. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FERRAN FORNS NAVARRO.)

>> Banderins de l'OJE. (Autoria: JORDI ARBONÈS)

les anomenades «escuelas del hogar», les d'estiu i també a la formació professional. Les nenes han d'assumir que el seu destí és el matrimoni, fer de mestresses de casa, administrar el salari del marit i cuidar els fills.

El pas per l'OJE descansa en diverses qüestions. Obeir l'organització piramidal que els fa formar i desfilars en dates assenyalades, com durant la visita de Franco a Girona. El feixisme combrega amb l'ideari del clero. La religió catòlica és el braç ideològic del règim i s'entén com una força repressiva en contra del lliure pensament, uniformitzadora. Hi ha una acceptació i devoció cap a les veritats incontrovertibles de les lleis i normes del catecisme. La religió, l'única possible, parla de dolor, sacrifici i penes infinites. Això, per als nens és catastròfic, se'ls ha de batejar i se'ls acusa d'haver nascut amb el pecat original. Cap nen no pot créixer fora del nacionalcatolicisme. Per a molta mainada, anar a campaments, estar amb companys i passar-s'ho bé és un goig, encara que després d'haver anat a un campament de la província de Girona, se'l pugui a un autobús i se'l porti a fer una visita al Valle de los Caídos per retre homenatge al fundador de la Falange: el màrtir feixista per excel·lència, José Antonio Primo de Ribera.

Quan entrem dins l'entranya de la bèstia, ens adonem que com en tota organització sectària hi ha rituals. Els militants han de complir la Promesa. Han de jurar complir onze punts que expressen el compromís dels afiliats. Es tracta d'estimar Déu, de servir la pàtria i la unitat d'Espanya. S'hi parla de justícia, llibertat, lleialtat i d'honrar la memòria dels que han ofert la vida per una Espanya millor.

Durant els campaments es canten himnes i cançons, una de les quals és «Prietas las filas»: «Prietas las filas | recias, marciales | nuestras escuadras van | cara al mañana, que nos promete | patria, justicia y pan». Així mateix, el seu patró és el rei Ferran III, el Sant. La segona estrofa del seu himne diu: «A ti, capitán San Fernando, | patrón de la

>> Quatre participants en el campament d'estiu del Frente de Juventudes el 1969 a Calella de Palafrugell. (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FERRAN FORNS NAVARRO.)

>> Salomó Marquès, professor d'història i d'educació de la Universitat de Girona, a la Casa Carles de la plaça del Vi, on hi havia la seu de l'escoltisme. (Autoria: CLAUDI VALENTÍ)

juventud, | juventud nacional-sindicalista, | te pedimos guía y luz | protección para ganar | la batalla final». El lema de l'OJE és «Vale quien sirve».

La imatgeria i la vestimenta canvien una mica durant les diferents èpoques: escuts, banderes, boines vermelles, camises blaves, el jou i les fletxes (una simbologia que remet als Reis Catòlics i que adopta el franquisme a l'escut) i la bandera *rojigualda*.

L'organització arriba a tenir gairebé quatre milions de membres a tot l'Estat, primer anomenats militants i després, afiliats. Participar-hi no és obligatori. Són els pares qui hi porten els fills. Durant un temps fan esport a la muntanya o vora del mar, mengen bé i estan en contacte amb un ambient saludable. Per als antics membres, avui en dia, haver estat a l'OJE enca-

ra és tabú. A poca gent li fa gràcia explicar les seves experiències i qui en parla, acostuma a fer-ho des de l'anonimat i des d'una distància esborronadora. Hi ha qui mostra una foto o fins i tot el carnet, però no vol que se'l reconegui. Foscor de cortines llargues. Vivències plenes d'oblit.

L'escoltisme

Per contextualitzar l'època, s'han d'observar altres factors. El professor d'història i d'educació de la Universitat de Girona, Salomó Marquès, escriu: «Amb la implantació del nou règim

A les comarques gironines, igual que a la resta del país, alguns mestres s'han d'exiliar, i d'altres són expulsats del magisteri

franquista, l'escola canvia radicalment. Es vol un nou mestre per a una nova escola, en una societat fonamentada en els principis del Movimiento Nacional. La depuració del magisteri (de les persones i dels continguts) amb caràcter punitiu i preventiu és el primer pas de les noves autoritats. [...] a les comarques gironines, igual que a la resta del país, alguns mestres s'han d'exiliar, i d'altres són expulsats del magisteri [...].

Les joventuts falangistes i després l'OJE segueixen les directrius imposades a l'escola i al magisteri en els seus

campaments i parades paramilitars, un món que rebutja els guanys intel·lectuals aconseguits durant la república. S'anul·la tot allò que té a veure amb un model laic, tolerant, experimental i, sobretot, en llengua catalana. Es promou i s'inculca la submissió, el sacrifici i l'obediència estricta.

L'any 1951 es reprèn l'escoltisme a Girona. Gràcies a l'empara de capellans que no estan d'acord amb el totalitarisme i a qui no agrada com s'educa al Frente de Juventudes, de mica en mica es promociona el moviment escolta. La seu és a la Casa Carles de la plaça del Vi. Que una part de la joventut s'eduqui fora de la manilla estatal s'observa amb recel i com una amenaça que a la llarga pot comportar un esquinçament de l'adoctrinament oficial. Malgrat l'oposició de polítics com el governador civil de Girona i, gràcies a la tolerància

del bisbat (amb un lleu catalanisme), l'escoltisme arrela. En un principi són una cinquantena mal comptada de joves. Les noies al pis de dalt i els minyons al de baix. No tenen cap contacte. Tot i això, emergeix un esperit favorable a desfer-se del dogmatisme ofegador. Un pensament sorgit del Seminari de Girona que contribueix que un grup de seminaristes promogui el ressorgiment de l'escoltisme. Durant més d'una dècada, la mà de ferro del Frente de Juventudes i després de l'OJE perviu a la ciutat amb l'estructuració de l'escoltisme. Els primers van perdent adeptes i els segons, que promocionen la cultura i la llengua catalanes, es consoliden. L'historiador Josep Clara escriu: «L'escoltisme era observat no solament com a competència, sinó com un perill polític, perquè no espanyolitzava la joventut». A diferència dels membres de l'organització oficial

que defensa la dictadura, els capellans i els seglars relacionats amb l'escoltisme són titllats de persones d'accentuada inclinació separatista i d'antifalangistes. La llavor democràtica s'obre pas en aquest àmbit educacional.

El final

La Sección Femenina s'aboleix amb la democràcia, però des de llavors, l'OJE encara perviu registrada com a associació cultural. L'herència de l'organització d'ínfules imperials ha estat deixar en la memòria de molta gent un sutge desagradós, un pòsit que parla d'un temps farcit de misèries emocionals i d'obligacions pròpies d'una caserna ultramuntana. Un profund desafecte amb qui, un dia, es va atorgar la potestat de manipular i adoctrinar la joventut amb els conceptes més infames del feixisme.

>> *Nens del Frente de Juventudes desfilarant pel carrer de Santa Clara de Girona.* (Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. ESCOLANIA DEL MERCADAL.)

